

Bogdan Dziobkowski

Słowo wstępne

Od pięciu lat „Przegląd Filozoficzny” raz w roku wydaje specjalny numer prezentujący twórczość wybranego wybitnego filozofa. Do tej pory ukazały się zeszyty poświęcone Immanuelowi Kantowi, Jean Paul Sartre’owi, Johnowi Stuartowi Millowi i Mircei Eliademu. W tym roku, z okazji setnej rocznicy urodzin Willarda Van Orman Quine’a (1908–2000), postanowiliśmy upamiętnić tego wielkiego amerykańskiego filozofa. W marcu zwróciliśmy się do osób, które w swoich badaniach podejmują problemy poruszane przez autora *Słowa i przedmiotu*, by zechciały wygłosić referaty na planowanej konferencji, a następnie teksty wystąpień, uwzględniające uwagi z dyskusji, przekazać nam do publikacji. Zaproszone przez nas osoby bardzo pozytywnie przyjęły pomysł upamiętnienia urodzin Quine’a i chętnie zgodziły się wziąć udział w tym przedsięwzięciu.

Konferencja „Willard Van Orman Quine. Od empiryzmu do pragmatyzmu” zorganizowana przez Instytut Filozofii UW i „Przegląd Filozoficzny” odbyła się w dniach 9 i 10 czerwca 2008 roku w Uniwersytecie Warszawskim. Spotkała się ona z dużym zainteresowaniem zarówno środowiska naukowego filozofów, jak i studentów tej dyscypliny. Tym samym Uniwersytet Warszawski znalazł się, obok m.in. uniwersytetów: Harvarda, Stanforda i Princeton, w gronie instytucji, które z okazji setnej rocznicy urodzin Quine’a zorganizowały specjalne konferencje. Miło nam, że mogliśmy wnieść swój wkład w te obchody.

W niniejszym numerze „Przeglądu Filozoficznego” publikujemy siedemnaście rozpraw, z których czternaście – to teksty uczestników czerwcowej konferencji. Problematyka podejmowana przez autorów prezentowanych artykułów dotyczy wszystkich najważniejszych zagadnień, które badał Quine. Mowa jest w nich m.in. o problematyczności podziału zdań na analityczne i syntetyczne, empiryzmie i pragmatyzmie, epistemologii znaturalizowanej, holizmie, zaangażowaniu ontologicznym teorii, bytach mentalnych, tezie o niezdeterminowaniu przekładu i innych wybranych zagadnieniach z filozofii języka, filozofii matematyki oraz pewnych szczegółowych problemach logicznych poruszanych przez Quine’a.

Poza rozprawami publikujemy „Wspomnienia o Quinie” Jana Woleńskiego, tekst „Które idee filozoficzne Quine’a są trwałe?” Jacka J. Jadackiego, opracowanie bibliograficzne Ireny Bednarz i trzy tłumaczenia. Jan Woleński, który miał szczęście osobiście poznać Quine’a, ciekawie wspomina swoje spotkania z autorem *Słowa i przedmiotu*. Jacek J. Jadacki w tekście, będącym zapisem jego wystąpienia na rozpoczęcie czerwcowej konferencji, zwięźle przypomina o tych spośród licznych problemów podejmowanych przez Quine’a, które na trwałe weszły do historii filozofii. Irena Bednarz przedstawia przegląd wypowiedzi polskich filozofów na temat Quine’a opublikowanych w latach 1956–2007 oraz bibliografię wydanych po 2000 roku publikacji obcojęzycznych poświęconych autorowi „Dwóch dogmatów empiryzmu”.

W dziale tłumaczenia zamieszczamy trzy teksty Quine’a. Pierwszy to przełożony przez Karolinę Bartkowiak fragment wydanej w 1985 roku książki *The Time of My Life. An Autobiography*. Quine po napisaniu doktoratu w Uniwersytecie Harvardzkim dostał stypendium, które umożliwiło mu wyjazd do Europy. Z trwającej blisko jedenaście miesięcy podróży szczególnie dobrze wspominał trzytygodniowy pobyt w Warszawie w maju 1933 roku. W jego trakcie uczęszczał na zajęcia i prowadził wielogodzinne dyskusje z Leśniewskim, Łukasiewiczem i Tarskim. Poznał też Kotarbińskiego, Ajdukiewicza, Kuratowskiego, Sobocińskiego i Jaśkowskiego. Był pod dużym wpływem „niezwykle ożywczey i twórczey warszawskiej atmosfery”, a przypominając moment wyjazdu stwierdził: „W pociągu odjeżdżającym z Warszawy o północy, na przełomie maja i czerwca, zaczęły mi się rysować zupełnie nowe perspektywy”. Zdecydowaliśmy się opublikować cztery rozdziały z autobiografii Quine’a, w których opisuje on owe jedenaście miesięcy spędzonych w Europie.

Dwa pozostałe tłumaczenia pochodzą z wydanej w 1981 roku książki *Theories and Things*. Publikujemy teksty: „O pojęciu trzeciego dogmatu” i „Pięć kamieni milowych empiryzmu” w przekładzie Katarzyny Kuś. Pierwszy z nich to polemika Quine’a z Davidsonem, który zarzucił empiryzmowi, że przyjmuje dogmat „dualizmu schematu pojęciowego i treści”. Quine stara się pokazać, że zarzut ten opiera się na pomieszaniu dwóch pojęć: prawdy i przekonania. Drugi tekst to zwięzła historia empiryzmu, której zwięźceniem jest naturalizm.

Zdecydowaliśmy się też umieścić w niniejszym numerze trzy wkładki z ilustracjami. W pierwszej znajdują się zdjęcia Quine’a i jego rodziny. Druga zawiera dziesięć stron rękopisu autobiografii Quine’a opublikowanej w poświęconym mu XVIII tomie *The Library of Living Philosophers*, wraz z tłumaczeniem Joanny Odrowąż-Sypniewskiej. Dołączamy również list Barbary Stanosz, w którym opisana jest historia tego rękopisu. Quine często szkicował różne postaci. W trzeciej wkładce zamieszczamy kilka jego rysunków. Postanowiliśmy też, nawiązując do rysunków wykonanych przez autora „O tym co istnieje”, opublikować, obok plakatów, szkice przedstawiające uczestników czerwcowej konferencji.

Redakcja „Przeglądu Filozoficznego” pragnie wyrazić głęboką wdzięczność wszystkim osobom i instytucjom, które przyczyniły się do zorganizowania konferencji upamiętniającej Quine’a oraz do wydania niniejszego numeru „Przeglądu Filozoficznego”. W szczególności dziękujemy dyrektorowi Instytutu Filozofii UW w latach 2005–2008 panu profesorowi Jackowi Juliuszowi Jadackiemu za życzliwość, z jaką potraktował pomysł uczczenia setnej rocznicy urodzin Quine’a. Jednym z wielu wyrazem tej życzliwości była zgoda na sfinansowanie konferencji ze środków Instytutu Filozofii UW. Jesteśmy bardzo wdzięczni The Massachusetts Institute of Technology za możliwość opublikowania tłumaczenia czterech rozdziałów *The Time of My Life. An Autobiography* Quine’a, The Belknap Press of Harvard University Press za możliwość opublikowania tłumaczenia tekstów: „On the Very Idea of a Third Dogma” i „Five Milestones of Empiricism” oraz wydawnictwu Open Court Publishing Company z La Salle (Illinois) za możliwość opublikowania tłumaczenia fragmentu „Autobiography of W. V. Quine” pochodzącej z książki *The Philosophy of W. V. Quine* wydanej przez Lewisa Edwina Hahna i Paula Arthura Schilppa. Dziękujemy za uprzejmość osobie, która udostępniła nam rękopisy Quine’a, panu profesorowi Adamowi Nowacykowi za sprowadzenie na czerwcową konferencję Gavagai oraz Marcinowi Jażyńskiemu za zaprojektowanie wyrazistych plakatów konferencji i wykonanie – będących twórczym nawiązaniem do rysunków Quine’a – szkiców jej uczestników.